

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.02.074>

УДК 346.2:347.736

Олександр ЦИГАНОВИЧ, здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, м. Київ, Україна
ID orcid.org/0009-0009-6959-2191

Богдан ДЕРЕВ'ЯНКО, д-р юрид. наук, проф., пров. наук. співроб.
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України», м. Київ, Україна
ID orcid.org/0000-0001-7408-8285

ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ЗМІСТ ПЛАНУ САНАЦІЇ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Ключові слова: банкрутство, неплатоспроможність, санація, план санації, відновлення платоспроможності боржника, інвестор, кредитор, боржник.

Досліджено правову природу та зміст плану санації у справі про банкрутство. Аргументовано, що план санації є ключовим документом процедури санації, від змісту якого залежить досягнення мети санації — відновлення платоспроможності боржника. Обґрунтовано, що за своєю природою план санації є матеріально-правовим та процесуально-правовим актом, де фіксується поетапний шлях виходу боржника зі стану неплатоспроможності. Встановлено, що план санації повинен містити комплекс заходів з відновлення платоспроможності боржника, визначення строків їх реалізації та умов задоволення вимог кредиторів. Підкреслено соціальну спрямованість законодавства про банкрутство. Проаналізовано судову практику; наголошено, що затвердження плану санації має бути результатом консенсусу між боржником та кредиторами.

Вступ. Законодавство про банкрутство, як відомо, переслідує дві основні цілі: відновлення платоспроможності боржника та задоволення вимог його кредиторів. Кодекс України з процедур банкрутства (далі КУзПБ), ухвалений 18.10.2018 і введений у дію 21.10.2019, пропонує для цього чималий арсенал правових засобів, які застосовуються до боржника у межах судових і позасудових (зазвичай досудових) процедур [1]. Норми КУзПБ, рівно як і норми нині вже нечинного Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції від 30.06.1999, дають змогу засвідчити

Цитування: Циганович О., Дерев'янка Б. Правова природа та зміст плану санації у справі про банкрутство. *Економіка та право*. 2026. № 2. С. 74—84. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.02.074>

@ Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

продебіторський характер, а отже, й пріоритет санаційних механізмів щодо боржника перед ліквідацією банкрута. Тобто сьогодні українське законодавство, зокрема норми КУЗПБ, спрямовані на пошук способів та їх максимальної ефективної реалізації з метою відновлення платоспроможності боржника. Врятований суб'єкт господарювання для держави важливіший за ліквідований із розподілом його майна серед кредиторів. Особливо важливим є максимальне збереження кожного суб'єкта економіки в умовах війни. Водночас відновлення платоспроможності боржника має кореспондувати погашенню останнім своєї кредиторської заборгованості та виходу із провадження про банкрутство з оптимістичних підстав.

У контексті викладеного важливе місце серед судових процедур банкрутства посідає санація боржника (слід зазначити, що, крім процедури судової санації, до боржника може застосовуватися також досудова санація, відома на сьогодні як превентивна реструктуризація, де український законодавець намагається враховувати усі новітні напрацювання з цього питання окремих держав — членів Європейського союзу (далі ЄС) та загалом ЄС), яка є тією «рятівною соломинкою», що може врятувати неплатоспроможного боржника від банкрутства через запобігання визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури.

Проте на практиці, на жаль, часто доводиться констатувати недостатню ефективність застосування заходів процедури санації до боржників у межах справ про банкрутство. Це свідчить про існування низки недоліків і проблем у правовому регулюванні та практичній реалізації цих заходів досліджуваної процедури. Тому актуальним є дослідження наявних наукових розробок у цій сфері з метою пошуку оптимальної моделі санації боржника. Ключовим документом у процедурі санації боржника, а відповідно і для усього провадження у справі про банкрутство, є план санації, від якості якого багато у чому залежить успіх усієї процедури санації, а отже, й долі провадження у справі про банкрутство. Визначення правової природи плану санації та відповідно до неї наповнення його найефективнішими для певної практичної ситуації заходами сприятиме досягненню основних цілей законодавства про банкрутство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповіді на питання щодо правового регулю-

вання та практики застосування до неплатоспроможного боржника процедур банкрутства регулярно надають у межах вивчення предмета наукових пошуків українські науковці-юристи, серед яких можна назвати таких дослідників: О. Беляневич, О. Бірюков, В. Богатир, А. Бутирський, І. Бутирська, О. Васьковський, І. Вечірко, Л. Грабован, А. Гушилик, В. Джунь, В. Дутка, Ю. Кабенюк, В. Малига, Л. Ніколенко, Б. Поляков, Р. Поляков, П. Пригуза, В. Радзивілюк, Ю. Татік, Ю. Чорна, Т. Чубар та ін.

Крім науковців, проблематику банкрутства загалом і центральної, на нашу думку, його процедури — санації — досліджують практики, зокрема арбітражні керуючі, судді господарських судів, представники юридичної служби суб'єктів господарювання — потенційних і реальних боржників та кредиторів. Питання сутності та особливостей застосування процедури санації у справі про банкрутство також часто стають предметом досліджень учених-економістів й управлінців. І це не дивно, адже, як аргументує Р. Поляков, правовідносини банкрутства виникають унаслідок відкриття справи про банкрутство, але їх підґрунтям є економічні відносини.

Вивчення економічних показників дає можливість зробити висновок про наявність у боржника неплатоспроможності, її загрози або неплатності [2, с. 612]. Проте, незважаючи на значний доробок як представників юридичної, так і економічної й управлінської науки з питань санації у справі про банкрутство, різноманітні складові правової природи та змісту плану санації боржника залишаються недостатньо розробленими. Перманентні зміни українського законодавства про банкрутство, рівно як і зміни законодавства окремих держав — членів ЄС та власне ЄС як глобальної економіко-політичної організації, зокрема й щодо зміни основної мети процедур банкрутства від прокредиторської до продебіторської і навпаки, вказують на актуальність обраної теми дослідження та потребу пошуку відповіді на питання стосовно правової природи плану санації та підбору оптимальних заходів із його наповнення, що залежатимуть від основної мети процедур банкрутства та визначатимуться нею.

Метою статті є з'ясування правової природи плану санації боржника, аналізування його змісту як з точки зору вимог законодавця, так і практичної площини, підбиття підсумків і надання пропозицій.

Методи дослідження. Під час підготовки статті було використано методи наукового пізнання, вибудовані на засадах матеріалістичної діалектики. Також застосовано порівняльно-правовий, аналітико-синтетичний, формально-логічний, історико-правовий та інші методи. Використання цих методів дало змогу досягти поставленої мети через генерування нових ідей та оформлення результатів роботи. Зокрема, історико-правовим методом визначено перспективи розвитку законодавства про банкрутство зі зміною вектора орієнтування з кредиторів на дебіторів та повернення до орієнтування на кредиторів. Порівняльно-правовим і формально-логічним методами зіставлено положення Директиви ЄС та КУЗПБ, порівняно особливості процедур судової санації та превентивної реструктуризації, а також процедур розпорядження майном боржника та ліквідації із санацією. За допомогою аналітико-синтетичного методу систематизовано наявні та нові знання та сформульовано висновки щодо правової природи плану санації, визначено його складові та надано пропозиції з оптимізації.

Результати дослідження. Через ризиковий характер будь-якої підприємницької діяльності відкриття проваджень у справах про банкрутство є доволі поширеним явищем у будь-якій державі з ринковою економікою. Україна не є винятком. В умовах економічних і політичних криз, воєн та інших негативних явищ в економіці та суспільстві кількість справ про банкрутство збільшується через об'єктивні причини. Ситуація, в якій сьогодні знаходиться Україна, є унікально несприятливою для громадян та суб'єктів бізнесу в історії не лише України, а й, можливо, всього світу. Зрозуміло, що в таких умовах кількість проваджень у справах про банкрутство є більшою проти довоєнного часу. Така велика кількість проваджень крім внутрішніх несприятливих факторів зумовлена також значною кількістю зовнішніх факторів. Серед останніх вітчизняні дослідники виділяють:

- перехід економіки на воєнні рейки і застосування відповідного економічного примусу до всіх суб'єктів бізнесу;
- міграцію та мобілізацію населення, що впливають на попит і пропозицію товарів на ринку, кількість і якість робочої сили тощо;
- зростання інфляції та підняття експортних цін;

- загрозу, пошкодження або знищення фізичних активів (основних фондів — рухомого та нерухомого майна) суб'єктів господарювання;

- залучення суб'єктів господарювання до виконання мобілізаційних замовлень і завдань, які можуть не збігатися з профілем їх діяльності [3, с. 115—116].

Наведені зовнішні фактори більшою чи меншою мірою додатково негативно впливають на ступінь платоспроможності, стійкості і стабільності усіх суб'єктів господарювання України, які вимушені працювати в умовах правового режиму воєнного стану. Їх вплив спричиняє збільшення кількості випадків фінансової неплатоспроможності та банкрутств.

Загалом інститут банкрутства є одним зі засобів регулювання економіки, який часто слугує «санітаром» останньої, усуваючи з обороту неефективних учасників [4, с. 31]. Проте ефективним є учасник обороту чи ні — питання досить складне. Тому перед ухваленням такого радикального рішення, як ліквідація учасника, варто хоча б спробувати його врятувати. Держава об'єктивно зацікавлена радше у застосуванні процедури санації, ніж ліквідації у справі про банкрутство [5, с. 656]. Такий підхід відображений у відповідних законодавчих положеннях.

Із кінця XX ст. відновлювальні процедури стали основою правового регулювання відносин неспроможності [6, с. 133]. Однак, незважаючи на наявність відповідного правового регулювання, процедури з відновлення платоспроможності боржника далеко не завжди досягають своєї мети — виходу боржника з фінансової кризи. Саме тому важливим є зважений та поетапний процес процедури санації, що крок за кроком виведе боржника зі стану неплатоспроможності.

Відновлення платоспроможності боржника не може відбуватися хаотично. У разі часткового погашення вимог одних кредиторів не можна порушувати інтереси інших, рівнозначних кредиторів. Тому для цього формується арбітражним керуючим, узгоджується із кредиторами та затверджується господарським судом єдиний документ — план санації, який є своєрідною програмою дій на майбутнє з метою відновлення платоспроможності боржника.

На думку Б. Полякова, план санації є комплексною програмою фінансового оздоровлення боржника та застосування спеціальних заходів щодо відновлення платоспроможності боржника та строку їх реалізації [7, с. 329]. Із ураху-

ванням обмежених строків, відведених на санацію загалом та окремі її заходи окремо, а також визначеної послідовності дій учасників процедури санації план санації можна вважати алгоритмом, запрограмованим на відновлення платоспроможності боржника та задоволення вимог кредиторів. Слід вказати, що Р. Поляков визначає план санації як своєрідну програму дій з відновлення платоспроможності боржника, зокрема через відчуження його майна та погашення у зв'язку із цим вимог кредиторів [8, с. 243]. Дії з цієї програми можуть бути різними і передбачати як власну активізацію боржника з перепрофілювання виробництв, зміни їх геолокації, розпродажу непотрібних чи зайвих активів, так і залучення третіх осіб — інвесторів, які своїми діями та активністю намагатимуться врятувати боржника та паралельно отримати від цього певну фінансову вигоду. За відсутності останньої втрачається економічна мотиваційна складова, а відповідно, й зацікавленість інвесторів.

Т. Попович вважає, що план санації є інструментом, що матеріалізує угоду між боржником і його кредиторами з метою створення умов для виходу підприємства з кризи. Оскільки судове стягнення має характер угоди, важливо, щоб волі боржника та його кредиторів збігалися. В ідеальному варіанті, щоб ця зустріч волі відбулася, боржник повинен взяти на себе ініціативу, представивши початкову пропозицію щодо угоди, план судового стягнення [9, с. 94].

План санації розробляється арбітражним керуючим під час реалізації заходів процедури розпорядження майном боржника. Водночас з метою недопущення неплатоспроможності боржника законодавство передбачає можливість розроблення, затвердження і реалізації плану превентивної реструктуризації. Раніше така процедура називалася досудовою санацією, але під цією назвою так і не виправдала очікувань законодавців і практиків, які на неї покладалися [10]. На сьогодні в Україні зроблено другу спробу легітимації досудової процедури відповідно до зобов'язання дотримуватися законодавства ЄС і потреби ефективного імплементації основних положень Директиви Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 про рамки превентивної реструктуризації, списання боргів та дискваліфікацію, заходи щодо підвищення ефективності процедур реструктуризації, неплатоспромож-

ності та списання боргів, а також внесення змін до Директиви (ЄС) 2017/1132 [11].

З огляду на внесені до КУЗПБ Законом України від 19.09.2024 зміни і доповнення щодо плану превентивної реструктуризації [12] Р. Поляковим та Б. Поляковим «виявлено законодавчі прогалини в регулюванні превентивної реструктуризації, зокрема щодо надання кредиторам, заінтересованим особам стосовно боржника права голосу в питаннях схвалення плану превентивної реструктуризації та можливості крос-класового затвердження плану реструктуризації у випадку його підтримання лише одним класом. Такі прогалини створюють найсприятливіше середовище для зловживань з боку боржника шляхом введення “дружнього” кредитора в “обхід” положенням статті 1 КУЗПБ, а тому запропоновано шляхи їх усунення» [13, с. 415]. Тобто на питання про ефективне застосування нормативних положень про превентивну реструктуризацію слід шукати відповіді у майбутньому за межами цієї статті.

Стосовно правової природи плану санації, то, як слушно зазначають науковці, у ньому поєднуються матеріально-правові та процесуально-правові аспекти. Так, Б. Поляков, щодо плану реструктуризації у разі неплатоспроможності фізичної особи аргументовано наголошує, що він є процесуальним документом та водночас правочином [14, с. 432]. Ця теза цілком відповідає й плану санації, що так само, як і план реструктуризації, є водночас процесуальним документом, а після його затвердження судом набуває ознак правочину, оскільки встановлює, змінює та припиняє правовідносини за участю неплатоспроможного боржника.

Отже, план санації є матеріально-правовим та процесуально-правовим актом, у якому фіксується поетапний шлях виходу боржника зі стану неплатоспроможності. Проте визначення плану санації є неповним, тому що у ньому не враховано організаційного аспекту, характерного як для усієї процедури санації загалом, так і плану санації зокрема. Так, відповідно до ч. 4 ст. 50 КУЗПБ з моменту постановлення ухвали про введення процедури санації члени виконавчого органу боржника звільняються з посади; управління боржником переходить до керуючого санацією; зупиняються повноваження органів управління боржника — юридичної особи щодо управління та розпорядження майном боржника, повноваження органів управління

передаються керуючому санацією, крім повноважень, передбачених планом санації [1].

Тож під час введення процедури санації організація діяльності боржника переходить від керівника (органів управління боржника) до керуючого санацією, який стає тимчасовим керівником боржника. У цьому випадку законодавство про банкрутство є спеціальним щодо класичного трудового законодавства, тому має перед останнім пріоритет у застосуванні. Це відбувається за принципом, сформульованим ще юристами Давнього Риму: «Спеціальний закон витісняє загальний» (*Lex specialis derogat generali*), а отже, має над ним пріоритет.

Заходи з відновлення платоспроможності боржника, які може передбачати план санації, перелічені у ч. 2 ст. 51 КУзПБ [1]. Названа норма містить 14 потенційних заходів, які можуть бути передбачені у плані та реалізовуватися у процедурі санації (для порівняння можна назвати норму ч. 1 ст. 33¹⁶ КУзПБ, яка охоплює дев'ять видів заходів, що містить план превентивної реструктуризації, а десятим пунктом уможливує застосування інших: «10) інші заходи з відновлення платоспроможності боржника» [1]). Наприкінці ч. 2 ст. 51 КУзПБ також вказується на невиключність наведеного переліку заходів з метою відновлення платоспроможності боржника [1].

Різні заходи можуть бути використані залежно від фактичної ситуації. Окремі заходи з відновлення платоспроможності боржника (наприклад, реструктуризація підприємства, закриття нерентабельних виробництв, реструктуризація активів боржника) прямо впливають на організаційну структуру боржника. Ба більше, у контексті положень спірного Закону України від 09.01.2025 № 4196-IX «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», а саме норм ст. 14, державні підприємства та комунальні підприємства уже зараз мають перебувати у процесі реорганізації або ліквідації не у зв'язку із неплатоспроможністю чи банкрутством [15]. Загалом план санації покладає на керуючого санацією обов'язки з виконання такого плану, що впливає на організаційну структуру боржника, тому план санації є не лише матеріально-правовим та процесуально-правовим актом, а й організаційно-правовим.

На підтвердження висловленого вище можна навести міркування А. Гушилика. Дослідник ви-

діляє три процедури, у яких закладено відновлювальний механізм: розпорядження майном боржника, санація та мирова угода; кожна із цих процедур має основною ціллю відновлення платоспроможності боржника [16, с. 78]. Відрізняються вони одна від одної здебільшого ступенем втручання в управління боржником. Проте після укладення мирової угоди керівництво боржника зберігається у повному складі, а після початку процедури санації, за загальним правилом, керуючий санацією замінює собою керівника боржника [16, с. 78].

Слід уточнити, що мирову угоду не доцільно вважати процедурою банкрутства, оскільки на її проведення нормативно не встановлено строків, а арбітражний керуючий не отримує додаткової професійної назви, як-то розпорядник майна боржника, керуючий санацією або санатор, керуючий ліквідацією або ліквідатор, а головне — не отримує додаткових нормативно визначених повноважень стосовно боржника чи кредиторів. Сьогодні мирова угода відсутня у переліку судових процедур, які застосовуються щодо боржника, визначених у ст. 6 КУзПБ [1]. Також укладення мирової угоди не передбачає проведення певного заздалегідь визначеного комплексу дій як у судових процедурах банкрутства юридичної особи. Так, під час процедури розпорядження майном боржника проводиться інвентаризація, виявляються кредитори і дебітори боржника; під час процедури санації розробляється і затверджується план санації, що є складним і комплексним документом і може передбачати застосування широкого переліку заходів із відновлення платоспроможності боржника; під час ліквідаційної процедури здійснюється продаж майна боржника і задоволення вимог кредиторів у нормативно визначеній черговості. З судових процедур банкрутства юридичної особи санація умовно є центральною за часом проведення, змістом і важливістю результатів.

Для успішної реалізації санації та досягнення її основної мети з відновлення платоспроможності боржника арбітражний керуючий до завершення процедури розпорядження майном боржника розробляє і подає кредиторам план санації, який за згоди зі змістом вони схвалюють на засіданні комітету кредиторів і затверджують ухвалою про введення процедури санації на підсумковому засіданні суду в процедурі розпорядження майном боржника у порядку, визначеному ст. 49 КУзПБ [1].

Загалом КУзПБ передбачає низку вимог, що пред'являються до плану санації. Так, відповідно до ст. 51 КУзПБ, у плані санації обов'язково зазначається розмір вимог кожного класу кредиторів, які були б задоволені у разі введення процедури ліквідації боржника. План санації повинен містити заходи з відновлення платоспроможності боржника. План санації має передбачати строк відновлення платоспроможності боржника. Платоспроможність вважається відновленою за умови погашення вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів. План санації обов'язково повинен передбачати забезпечення погашення заборгованості боржника з виплати заробітної плати. У цьому полягає його соціальна складова.

По суті, план санації можна вважати певним аналогом плану розвитку суб'єкта підприємницької діяльності, або бізнес-планом такого суб'єкта. Різниця полягає лише у тому, що класичний бізнес-план пріоритетизує досягнення певних успіхів у підприємницькій діяльності, як-то запровадження нової технології, модернізацію виробництва, розширення асортименту з підвищенням якості, вихід на нові ринки тощо, а план санації хоча також може передбачати досягнення названих та інших завдань, проте висуває на перший план відновлення платоспроможності суб'єкта господарювання (юридичної особи) — боржника через задоволення вимог кредиторів.

Наведені положення законодавства про банкрутство в частині вимог до плану санації підкреслюють спрямованість такого законодавства на справедливе задоволення вимог усіх кредиторів (хоча б у межах одного класу), а обов'язковість включення до плану санації забезпечення погашення заборгованості із заробітної плати демонструє соціальну спрямованість законодавства про банкрутство.

Орієнтовний перелік заходів, які можуть бути включені до плану санації з метою відновлення платоспроможності боржника, передбачений ч. 2 ст. 51 КУзПБ. До них, зокрема, належать: реструктуризація підприємства; перепрофілювання виробництва; закриття нерентабельних виробництв; відстрочення, розстрочення або прощення боргу чи його частини; виконання зобов'язання боржника третіми особами; задоволення вимог кредиторів в інший спосіб, що не суперечить КУзПБ; ліквідація дебіторської заборгованості; реструктуризація активів борж-

ника відповідно до вимог цього КУзПБ; продаж частини майна боржника; виконання зобов'язань боржника власником боржника та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань; відчуження майна та погашення вимог кредиторів шляхом заміщення активів; звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні в процесі виконання плану санації; одержання кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються згідно з планом санації, що відшкодовується відповідно до вимог КУзПБ позачергово за рахунок продажу майна боржника; одержання позик та кредитів, придбання товарів у кредит; інші заходи з відновлення платоспроможності боржника [1].

Слід наголосити, що науково-технічний прогрес уможливорює не лише застосування різних заходів у межах судової процедури санації, а й різних специфічних способів та навіть засобів розрахунку з метою відновлення платоспроможності боржника та задоволення вимог кредиторів. Так, українські дослідники пропонують до норм КУзПБ додати положення про можливість використання криптовалюти у процедурі санації для погашення зобов'язань боржника, а також про надання права кредиторам домовлятися із боржником про форму погашення зобов'язань: 1) через перерахування боржником одиниць криптовалюти на вказану кредитором адресу гаманця криптовалюти; 2) через обмін боржником одиниць криптовалюти на класичну національну чи іноземну валюту і погашення заборгованості перед кредитором у національній валюті традиційними способами [5, с. 658].

Загалом ефективність тих чи інших заходів, що застосовуються у процедурі судової санації, може вимірюватися критеріями ліквідності та платоспроможності, прибутковості, конкурентоспроможності, просування й зміцнення позицій на ринку, відновлення бізнес-репутації боржника після кризових явищ [17, с. 88]. Однак наведені та інші критерії можна буде визнати об'єктивними лише у комплексі з іншими та з урахуванням конкретної ситуації на певному ринку та у відносинах між кредиторами і боржником.

Заходи, що передбачені у плані санації, є суто економічними і спрямовані на оздоровлення фінансової діяльності боржника та покращення економічних показників підприємства, тоді як заходи, спрямовані на створення сприят-

ливих умов для відновлення платоспроможності боржника, застосовуються в поєднанні з реабілітаційними процедурами і лише в комплексі [18, с. 195].

Дослідники економічної складової неплатоспроможності визначають важливим завданням санації покриття поточних збитків та ліквідацію причин їх виникнення, відновлення платоспроможності боржника, зменшення всіх видів боргів та поліпшення структури оборотного капіталу [3, с. 115]. У сучасних умовах розв'язання завдань із ліквідації причин виникнення збитків та поліпшення структури оборотного капіталу видається дуже перебільшеним та вкрай оптимістичним. Очевидно, що самого відновлення платоспроможності боржника, зважаючи на сучасні обставини господарювання в умовах правового режиму воєнного стану, було б більш ніж достатньо.

Досить поширеним та ефективним засобом відновлення платоспроможності боржника у процедурі санації є залучення інвестора. Проте такого заходу в законодавчому переліку немає. Оскільки перелік заходів з відновлення платоспроможності боржника, що можуть бути включені до плану санації, є відкритим, а якийсь захід відсутній у цьому переліку, але видається прийнятним боржнику, кредиторам та господарському суду, то такий захід цілком може бути передбачений у плані санації. Водночас інвестором може бути не лише резидент України.

Стосовно залучення інвестора до відновлення платоспроможності боржника слушно зазначити, що хоч КУзПБ і згадує про такого учасника справи про банкрутство, проте його статус досі залишається недостатньо врегульованим у законодавстві, що породжує проблеми у правозастосуванні.

Так, Центральний апеляційний господарський суд, розглядаючи апеляційну скаргу особи, яка не погоджувалась із затвердженням судом першої інстанції планом санації, вказав: «що стосується взаємопов'язаності кредиторів з інвесторами, колегія суддів зазначає, що Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” не передбачає будь-яких заборон, обмежень, умов тощо, які стосувалися б взаємопов'язаності інвестора та кредитора і на цих підставах забороняли б особі виступати інвестором або обмежували б таку можливість. Суд апеляційної інстанції зазначає, що процедура санації є пріо-

ритетною судовою процедурою у справі про банкрутство, оскільки є системою заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника» [19].

Щодо затвердження плану санації, то Ю. Татік у своєму дисертаційному дослідженні звертає увагу на той факт, що «в українському правопорядку відсутній повноцінний механізм крос-класового *cram-down*, який би дозволяв господарському суду затверджувати план санації всупереч волі окремих класів кредиторів за умови збереження балансу інтересів. Наявна прогалина зумовлює надмірну залежність процедури від консенсусу між усіма класами кредиторів, а за його відсутності веде до автоматичного переходу до ліквідації навіть у випадках, коли підприємство має реальні шанси на відновлення. Усунення цієї вади вимагає законодавчого впровадження інституту *cram-down* як інструмента збереження життєздатних боржників, доповненого чіткими гарантіями для кредиторів, що не підтримали план у вигляді тесту “найкращих інтересів” та принципу недискримінації між класами» [20, с. 111].

Належить частково погодитись із наведеною тезою, адже затвердження плану санації має бути результатом консенсусу між боржником і кредиторами. Проте слід пам'ятати, що процедура банкрутства — це завжди про певні ризики неповного погашення вимог кредиторів, і якщо стосовно боржника уже розпочато цю процедуру, то кредитори мають усвідомлювати всі ризики, які вона несе, а саме те, що не всі заявлені вимоги кредиторів будуть погашені у кінцевому підсумку. І це є природним, адже якби боржник міг розрахуватися абсолютно з усіма своїми кредиторами в повному обсязі, то справ про банкрутство не існувало б взагалі або вони б спричинювалися штучними та суб'єктивними підставами.

На практиці ж виникає низка проблем під час затвердження плану санації податковими органами, які як представники держави часто не погоджуються на списання податкових бор-

гів. Із цього приводу Верховний Суд у постанові від 29.04.2025 у справі № 921/534/23 щодо застосування абз. 3 ч. 3 ст. 52 КУзПБ зазначив, що законодавець, розуміючи, що податкові органи не будуть погоджуватись на списання податкових боргів, закріпив у даній нормі положення про те, що у випадку, якщо план санації боржника містить умови про розстрочення, відстрочення чи списання податкового боргу, план санації вважається схваленим органом стягнення в частині задоволення вимог з податків, зборів (обов'язкових платежів) на умовах плану санації без необхідності голосування органом стягнення (п. 82.5) [21].

Висновки. Підтверджено центральне за часом проведення та важливістю результатів місце процедури санації юридичної особи серед судових процедур банкрутства. Обґрунтовано, що план санації є ключовим документом процедури санації, від змісту якого значною мірою залежить досягнення мети такої процедури — відновлення платоспроможності боржника та задоволення вимог кредиторів.

За своєю природою план санації є матеріально-правовим та процесуально-правовим актом, у якому фіксується поетапний шлях виходу боржника зі стану неплатоспроможності. Крім цього, у певних випадках, коли заходами санації є реорганізація боржника та реструктуризація його боргів, він одночасно є також організаційно-правовим актом.

Затвердження плану санації повинно бути результатом консенсусу між боржником та кредиторами. Проте процедура банкрутства може мати певні ризики неповного погашення вимог кредиторів, і якщо стосовно боржника уже розпочато цю процедуру, то кредиторам слід усвідомлювати ризики, які несуть процедури банкрутства, зокрема й санація, а саме те, що

не всі заявлені вимоги кредиторів будуть погашені у кінцевому підсумку. І це є природним, адже якби боржник міг розраховатися з усіма своїми кредиторами у повному обсязі, то справ через об'єктивні нормативно визначені підстави вдалося б уникнути назавжди.

Загалом удосконалення законодавства про банкрутство і найоптимістичнішої його частини — санації — триває як в Україні, так і державах — членах ЄС і власне ЄС як міждержавному утворенні. Так, Парламент ЄС 10.03.2026 ухвалив, а 30.03.2026 Рада Європи затвердила Директиву про гармонізацію певних аспектів законодавства про неплатоспроможність, де охоплені основні положення законодавства про банкрутство всіх 27 держав — членів ЄС. Після набуття чинності її положення мають бути враховані та переважно імплементовані Україною.

Перспективи подальших досліджень. На імплементацію норм чинних директив і регламентів ЄС до українського законодавства, а також на імплементацію положень нещодавно затвердженої Директиви ЄС мають спрямовуватися зусилля майбутніх дослідників проблем, що виникають у процедурах банкрутства, і відповідно, сплановуватися і реалізовуватися майбутні наукові розвідки. Крім цього, майбутні наукові розвідки можуть частково спиратися на міркування та результати цієї статті та спрямовуватися на дослідження правової природи, змісту й особливостей затвердження і реалізації плану превентивної реструктуризації, нормативні положення про який відносно нещодавно з'явилися у КУзПБ.

Статтю підготовлено у рамках виконання НДР «Концептуальні засади розвитку законодавства України, що регулює економічні відносини, у контексті адаптації до права ЄС» (державний реєстраційний номер 0126U003689).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 21.04.2026).
2. Поляков Р.Б. Банкрутство як правовий та економічний феномен. *Право і суспільство*. 2025. № 2. С. 605—614. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.81>
3. Єрмоленко О.А., Коковіхіна О.О., Лисьонкова Н.М. Фінансова санація як спосіб запобігання банкрутству підприємств в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2024. № 190. С. 114—117. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-21>
4. Богатир В.К. Ліквідаційна процедура — заключна процедура у справах про банкрутство: моногр. / за ред. Б.В. Дерев'янка. Одеса: Гельветика, 2021. 210 с. URL: <https://repository.ndipp.gov.ua/handle/765432198/209> (дата звернення: 21.04.2026).
5. Дерев'янка Б.В., Коломоець Т.О., Колпаков В.К. Криптовалюта як об'єкт процедур банкрутства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 655—658. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/158>

6. Бутирська І.А. Історія становлення регламентації правового становища учасників справи про банкрутство. *Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Вип. 65. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. С. 127—133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2014_65_21 (дата звернення: 21.04.2026).
7. Поляков Б.М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Ін Юре, 2011. 560 с.
8. Поляков Р.Б. Інститут банкрутства (неплатоспроможності) в Україні та Німеччині: порівняльно-правове дослідження: моногр. Київ: Право України, 2023. 472 с.
9. Попович Т.Г. Ессе про санацію боржника: право, економіка, соціальний вимір: моногр. Одеса: Юридика, 2025. 192 с.
10. Дерев'янко Б.В., Циганович О.В. Окремі аспекти досудової санації як виду реструктуризації суб'єктів господарської діяльності. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2024. № 1 (47). С. 49—59. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-47-1-49-59>
11. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency) (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1023/oj> (дата звернення: 21.04.2026).
12. Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації: Закон України від 19.09.2024 № 3985-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text> (дата звернення: 21.04.2026).
13. Поляков Р.Б., Поляков Б.М. «Kejsersens nyu klæder», або «нова» превентивна процедура в Україні. *Право і суспільство*. 2025. Т. 2. № 5. С. 405—417. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.2.52>
14. Поляков Б.М. Зловживання боржником своїми правами в процедурі неплатоспроможності фізичних осіб. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 430—435. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/102>
15. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 21.04.2026).
16. Гушилик А. Правове становище боржника у справі про банкрутство на стадії санації. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 76—80. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.12>
17. Пігуль Н., Семенець В. Сутність та значення санації підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 21. С. 86—92. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-48>
18. Бутирський А.А. Правова природа засобів відновлення платоспроможності боржника. *Вісник господарського судочинства*. 2006. № 3. С. 190—196.
19. Постанова Центрального апеляційного господарського суду від 27.01.2026 у справі № 904/2032/16. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134232591> (дата звернення: 21.04.2026).
20. Татік Ю.М. Судова процедура санації боржника: дис. ... д-ра філос.: 081 Право / Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України». Київ, 2025. 207 с.
21. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 29.04.2025 у справі № 921/534/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127184528> (дата звернення: 21.04.2026).

Дата надходження: 22.04.2026

Дата прийняття до друку: 27.04.2026

Дата публікації: 15.06.2026

REFERENCES

1. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva vid 18.10.2018 No. 2597-VIII. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> [in Ukrainian].
2. Poliakov R.B. Bankrutstvo yak pravovyi ta ekonomichnyi fenomen. *Pravo i suspilstvo*. 2025. No. 2. P. 605-614. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.81> [in Ukrainian].
3. Yermolenko O.A., Kokovikhina O.O., Lysonkova N.M. Finansova sanatsiia yak sposib zapobihannia bankrutstvu pidpriemstv v umovakh voiennoho stanu. *Ekonomichnyi prostir*. 2024. No. 190. P. 114-117. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-21> [in Ukrainian].
4. Bohatyr V.K. Likvidatsiyna protsedura — zakliuchna protsedura u spravakh pro bankrutstvo: monohr. / za red. B.V. Derevianka. Odessa: Helvetyka, 2021. 210 p. URL: <https://repository.ndipp.gov.ua/handle/765432198/209> [in Ukrainian].

5. Derevianko B.V., Kolomoiets T.O., Kolpakov V.K. Kryptovaliuta yak ob'ekt protsedur bankrutstva. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2024. No. 3. P. 655-658. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/158> [in Ukrainian].
6. Butyrskaya I.A. Istoriia stanovlennia rehlementatsii pravovoho stanovyscha uchastnykiv spravy pro bankrutstvo. *Derzhava i pravo: zbirnyk naukovykh prats. Yurydychni i politychni nauky*. Iss. 65. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V.M. Koriatskoho NAN Ukrainy, 2014. P. 127-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2014_65_21 [in Ukrainian].
7. Poliakov B.M. Pravo nespromozhnosti (bankrutstva) v Ukraini: pidruch. dlia stud. vyshch. navch. zakl. Kyiv: In Yure, 2011. 560 p. [in Ukrainian].
8. Poliakov R.B. Instytut bankrutstva (neplatospromozhnosti) v Ukraini ta Nimechchyni: porivnialno-pravove doslidzhennia: monohr. Kyiv: Pravo Ukrainy, 2023. 472 p. [in Ukrainian].
9. Popovych T.H. Esse pro sanatsiiu borzhnyka: pravo, ekonomika, sotsialnyi vymir: monohr. Odesa: Iurydyka, 2025. 192 p. [in Ukrainian].
10. Derevianko B.V., Tsyhanovych O.V. Okremi aspekty dosudovoi sanatsii yak vydu restrukturyzatsii sub'ektiv hospodarskoi diialnosti. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*. 2024. No. 1 (47). P. 49-59. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-47-1-49-59> [in Ukrainian].
11. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency) (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1023/oj>
12. Pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy z protsedur bankrutstva ta deiakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo implementatsii Dyrektyvy Yevropeiskoho parlamentu ta Rady Yevropeiskoho Soiuzu 2019/1023 ta zaprovadzhennia protsedur preventyvnoi restrukturyzatsii: Zakon Ukrainy vid 19.09.2024 No. 3985-9. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text> [in Ukrainian].
13. Poliakov R.B., Poliakov B.M. "Kejserens nyu klæder", abo "nova" preventyvna protsedura v Ukraini. *Pravo i suspilstvo*. 2025. Vol. 2. No. 5. P. 405-417. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.2.52> [in Ukrainian].
14. Poliakov B.M. Zlovzhyvannia borzhnykom svoimy pravamy v protseduri neplatospromozhnosti fizychnykh osib. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2025. No. 2. P. 430-435. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/102> [in Ukrainian].
15. Pro osoblyvosti rehuliuвання diialnosti yurydychnykh osib okremykh orhanizatsiino-pravovykh form u perekhidnyi period ta obiednan yurydychnykh osib: Zakon Ukrainy vid 09.01.2025 No. 4196-9. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> [in Ukrainian].
16. Hushylyk A. Pravove stanovysche borzhnyka u spravi pro bankrutstvo na stadii sanatsii. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2020. No. 4. P. 76-80. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.12> [in Ukrainian].
17. Pihul N., Semenets V. Sutnist ta znachennia sanatsii pidpriemstva v suchasnykh umovakh hospodariuvannia. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2020. Iss. 21. P. 86-92. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-48> [in Ukrainian].
18. Butyrskiy A.A. Pravova pryroda zasobiv vidnovlennia platospromozhnosti borzhnyka. *Visnyk hospodarskoho sudochynstva*. 2006. No. 3. P. 190-196 [in Ukrainian].
19. Postanova Tsentralnogo apeliatsiinoho hospodarskoho sudu vid 27.01.2026 u spravi No. 904/2032/16. *Yedyni derzhavnyi reistr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134232591> [in Ukrainian].
20. Tatik Yu.M. Sudova protsedura sanatsii borzhnyka: dys. ... d-ra filos.: 081 Pravo / Derzhavna ustanova "Instytut ekonomiko-pravovykh doslidzhen imeni V.K. Mamutova NAN Ukrainy". Kyiv, 2025. 207 p. [in Ukrainian].
21. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 29.04.2025 u spravi No. 921/534/23. *Yedyni derzhavnyi reistr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127184528> [in Ukrainian].

Date of receipt: 22.04.2026

Date of acceptance for publication: 27.04.2026

Date of publication: 15.06.2026

Oleksandr TSYHANOVYCH,

PhD Student

Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law
and Entrepreneurship of the National Academy
of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0009-0009-6959-2191

Bogdan DEREVYANKO,

Dr. Sci. (Law), Professor, Leading Researcher

State Organization "V. Mamutov Institute of Economic
and Legal Research of the National Academy
of Sciences of Ukraine", Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7408-8285

LEGAL NATURE AND CONTENTS OF THE REORGANIZATION PLAN IN BANKRUPTCY PROCEEDINGS

The article is devoted to the study of the legal nature and content of the reorganization plan in bankruptcy proceedings. In practice, the application of reorganization procedures to debtors within bankruptcy cases often proves to be insufficiently effective, which indicates a number of shortcomings and problems in the legal regulation and practical implementation of this procedure. It is argued that the reorganization plan is the key document of the reorganization procedure, and the achievement of its main objective — restoring the debtor's solvency — largely depends on the quality and content of the plan.

Based on the analysis of existing scholarly approaches to the concept and legal nature of the reorganization plan, it is substantiated that by its nature, the reorganization plan constitutes both a substantive legal and a procedural legal act that determines the step-by-step process of overcoming the debtor's insolvency.

Special attention is paid to the analysis of legislative requirements concerning the content of the reorganization plan as defined by the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures. It is established that the reorganization plan must include a set of measures aimed at restoring the debtor's solvency, the timeframes for their implementation, as well as the conditions for satisfying creditors' claims. The social orientation of bankruptcy legislation is emphasized, which is reflected, in particular, in the mandatory inclusion in the plan of measures aimed at repaying wage arrears.

Judicial practice concerning the approval of a debtor's reorganization plan is also analyzed. Particular attention is paid to certain law enforcement issues related to the involvement of investors in the reorganization procedure and the approval of the reorganization plan by different classes of creditors. It is concluded that further improvement of legal regulation is necessary in order to increase the effectiveness of the application of reorganization procedures in bankruptcy cases.

It is emphasized that the approval of the reorganization plan should be the result of a consensus between the debtor and the creditors. At the same time, it should be borne in mind that bankruptcy procedures always involve certain risks of incomplete satisfaction of creditors' claims. Therefore, if bankruptcy proceedings have already been initiated against a debtor, creditors should be aware of the risks inherent in such procedures, including the possibility that not all declared creditors' claims will ultimately be satisfied.

Keywords: bankruptcy, insolvency, Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures, legislation, restructuring, restructuring plan, restoring the debtor's solvency, EU directive, commercial court, investor, creditor, debtor.